В І Д Г У К

рецензента доктора педагогічних наук, професора,
професора кафедри інформаційних технологій і програмування Українського державного університету імені Михайла Драгоманова Макаренко Лесі Леонідівни на дисертаційну роботу **Чжан Цзін «Формування міжкультурної комунікації майбутніх викладачів іноземної мови засобами ресурсу Інтернет»,** подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок з планами відповідних галузей науки. В умовах глобалізаційних трансформацій XXI століття, цифровізації суспільства та інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій українська система вищої педагогічної освіти постає перед необхідністю переосмислення концептуальних підходів до підготовки майбутніх педагогів, зокрема викладачів іноземних мов. Реалії сучасності переконливо засвідчують, що іншомовна підготовка майбутнього фахівця вже не може обмежуватися формуванням суто лінгвістичних знань і вмінь; ключовою стає здатність до ефективного міжкультурного діалогу, конструктивної взаємодії з представниками різних культур, адекватної інтерпретації культурних смислів, подолання стереотипів і комунікативних бар'єрів. Це зумовлює актуалізацію проблеми формування міжкультурної комунікації майбутніх викладачів іноземної мови як провідного складника їх професійної компетентності.

Суттєвим чинником актуальності заявленої проблематики є те, що простір міжкультурної взаємодії сьогодні дедалі активніше переміщується в цифрове середовище. Саме ресурс Інтернет забезпечує доступ до автентичних культурних зразків, реальних дискурсів, практик спілкування, відкриває можливості синхронної та асинхронної комунікації, включає майбутнього викладача іноземної мови у віртуальні мовні спільноти, професійні об'єднання, міжнародні онлайн-проєкти, вебінари, телеконференції, тандемні взаємодії та інші форми інтеркультурного партнерства. Водночас Інтернет як соціокультурний феномен має амбівалентний характер: поряд із можливостями він створює ризики фрагментарного засвоєння інформації, поверхового сприйняття культурних явищ, некритичного запозичення стереотипів, що вимагає науково обґрунтованої педагогічної стратегії використання онлайн-середовища у професійній підготовці.

Для України проблема набуває додаткового звучання у зв'язку з підсиленням полікультурності освітнього простору, активними міграційними процесами, зростанням потреби в педагогах, здатних працювати в різноманітних соціокультурних умовах, підтримувати міжкультурну толерантність та

забезпечувати якісну іншомовну освіту у контексті європейської інтеграції. У цьому сенсі дисертаційна робота Чжан Цзін є своєчасною, доцільною, затребуваною й перспективною. Вона корелюється зі світовими та європейськими тенденціями розвитку педагогічної освіти, відповідає сучасним запитам вищої школи та спрямована на розв'язання проблеми, яка має не лише теоретичну, а й очевидну практичну значущість.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і результатів, сформульованих у дисертації. У дисертації Чжан Цзін коректно визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, які логічно узгоджуються з обраною темою та відображають її складність і багатовимірність. Науковий апарат дослідження є цілісним, а структура роботи відповідає логіці науково-педагогічного пошуку. Дисертантка послідовно здійснює перехід від аналізу теоретичних засад проблеми до обґрунтування педагогічних умов, моделювання процесу формування міжкультурної комунікації засобами ресурсу Інтернет та експериментальної перевірки ефективності запропонованих підходів.

На різних етапах роботи використано комплекс методів дослідження, зокрема теоретичних, емпіричних і статистичних, методологічно та дидактично обґрунтований добір яких забезпечив вірогідність і наукову коректність отриманих результатів. Важливим є те, що авторка не обмежується суто описовим аналізом: матеріал подано з критичним осмисленням наявних наукових позицій, зіставленням підходів і уточненням понять.

Окремо слід відзначити ґрунтовність опрацювання понятійно-категоріального апарату. Дисертантка демонструє вміння працювати з полісемією ключових понять, зокрема «культура», «комунікація», «міжкультурність», «полікультурність», «кроскультурність», виокремлюючи змістові ядра та релевантні до теми дослідження інтерпретації. Це створює міцний теоретичний фундамент для подальших узагальнень і педагогічного моделювання.

Обґрунтованість висновків забезпечено також логічною побудовою експериментальної частини дослідження, наявністю діагностичного інструментарію, зіставленням результатів до і після впровадження розробленого підходу, а також статистичною перевіркою отриманих даних. Це дозволяє констатувати достатній рівень достовірності та переконливості наукових результатів.

Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження. Підтримуємо сформульовану у дисертації наукову новизну, яка полягає в системному розв'язанні проблеми формування міжкультурної комунікації майбутніх викладачів іноземної мови засобами ресурсу Інтернет. Важливим результатом є обґрунтування та розроблення організаційно-педагогічної моделі формування готовності до міжкультурної комунікації, що має структурно-логічну завершеність, відзначається узгодженістю компонентів і може бути реалізована в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Заслуговує на увагу те, що дисертантка визначає та характеризує структурні компоненти готовності, пропонує критерії, показники та рівні сформованості, що забезпечує можливість діагностики й моніторингу результативності підготовки. До позитивних аспектів належить також акцент на розширенні педагогічних можливостей ресурсу Інтернет, розгляді його не лише як технічного засобу, а як соціокультурного комунікативного простору, у якому відбувається автентична міжкультурна взаємодія.

Достовірність висновків підтверджується логікою побудови дослідження, комплексним використанням методів, наявністю експериментальної перевірки та статистичного обґрунтування отриманих даних. Наукові положення, представлені у роботі, узгоджуються з поставленою метою та завданнями і знаходять підтвердження у результатах експериментально-дослідної роботи.

Значення для науки і практики отриманих авторкою результатів. Аналіз результатів дисертації Чжан Цзін засвідчує їх значення для подальшого розвитку педагогічної науки, зокрема теорії професійної підготовки майбутніх викладачів іноземної мови, методики іншомовної освіти, педагогіки вищої школи та сучасних підходів до формування міжкультурної комунікації в цифровому освітньому середовищі. Дисертація збагачує наукові уявлення про готовність до міжкультурної взаємодії, розкриває соціально-педагогічні детермінанти формування міжкультурної комунікації та поглиблює розуміння міждисциплінарної природи цього феномену.

Практична значущість отриманих результатів полягає в тому, що запропоновані підходи можуть бути використані для оновлення змісту професійної підготовки майбутніх викладачів іноземної мови, удосконалення навчально-методичного забезпечення дисциплін, розширення спектра цифрових інструментів і форм онлайн-взаємодії, які сприяють формуванню міжкультурної комунікації. Важливо, що авторка пропонує конкретні напрями використання цифрових ресурсів у навчальному процесі, включаючи платформи відеоконференцій, мовні спільноти, освітні ресурси, інструменти спільної проєктної діяльності, а також підкреслює роль рефлексивного аналізу міжкультурних комунікативних ситуацій, що виникають у процесі онлайн-взаємодії.

Матеріали дисертації можуть бути використані у діяльності закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку педагогічних кадрів, у системі підвищення кваліфікації викладачів, у роботі методичних служб, а також у процесі самоосвіти педагогів. Висновки та розробки дисертантки можуть бути рекомендовані здобувачам освіти на етапі виконання курсових, магістерських і дисертаційних робіт, а також при підготовці наукових публікацій і методичних рекомендацій із проблематики міжкультурної комунікації та цифрової педагогіки.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Детальне ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави стверджувати, що підхід здобувачки до наукової роботи вирізняється фундаментальністю та ґрунтовністю, у межах якої вдало

інтегровані соціально-філософські, психолого-педагогічні та методичні аспекти проблеми. Дисертація структурована відповідно до логіки дослідження та охоплює основні етапи наукового пошуку: теоретичне обґрунтування, моделювання педагогічного процесу та експериментальну перевірку.

У першому розділі подано розгорнутий аналіз соціально-педагогічних детермінант формування міжкультурної комунікації, уточнено ключові поняття, підкреслено міждисциплінарний характер проблеми. Такий підхід дає змогу розглядати міжкультурну комунікацію як інтегративне соціально-особистісне утворення, що має ціннісні, когнітивні та діяльнісні прояви у професійній підготовці майбутнього викладача іноземної мови.

Другий розділ присвячено обґрунтуванню ресурсу Інтернет як засобу формування міжкультурної комунікації, визначенню педагогічних умов і розробленню організаційно-педагогічної моделі. Позитивною рисою є прагнення авторки до системного представлення моделі як сукупності взаємопов'язаних компонентів і механізмів реалізації, що забезпечують цілеспрямоване формування готовності до міжкультурної комунікації.

Третій розділ відзначається логічністю організації дослідно-експериментальної роботи та переконливістю інтерпретації результатів. Авторка описує діагностику рівнів сформованості міжкультурної комунікації, розкриває особливості впровадження розробленого підходу та аналізує результати експерименту. Завершується робота ґрунтовними висновками, які узагальнюють зміст дисертації та відображають основні результати проведеного дослідження. Додатки мають інформативний характер, доповнюють і конкретизують теоретичні положення та експериментальні результати, що підсилює завершеність роботи.

Загалом мета дослідження досягнута, завдання реалізовані, результати мають наукову новизну й практичну цінність.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Чжан Цзін, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження і побажання, що мають дискусійний характер і спрямовані на підсилення наукової аргументації та прикладної значущості роботи.

1. У розкритті ресурсного потенціалу Інтернету для формування готовності до міжкультурної комунікації доцільно було б чіткіше показати педагогічні механізми «перетворення» цифрового інструменту на дидактичний засіб: за рахунок яких методів, форм організації взаємодії та педагогічного супроводу забезпечується саме міжкультурний компонент результату (культурна чутливість, толерантність, уміння розпізнавати культурні відмінності та діяти в ситуації культурних непорозумінь).
2. Потребує певного посилення логіка опису авторської моделі в частині взаємозв'язків її компонентів: доцільно конкретизувати, яким чином концептуальний і змістовий компоненти «переходять» в інструментальний блок,

які саме види діяльності є визначальними на кожному етапі та як співвідносяться етапи з динамікою показників готовності.

3. Оскільки міжкультурна комунікація в цифровому середовищі пов'язана з ризиками хибної інтерпретації, конфліктності та етичних викликів онлайн-взаємодії, доцільним було б ширше акцентувати на питаннях цифрової етики, безпечної комунікації, академічної доброчесності та правил мережевого етикету як обов'язкової умови організації міжкультурного діалогу в Інтернет-просторі.

4. У частині діагностичного інструментарію варто було б більш детально подати приклади завдань/питань, за допомогою яких вимірюються показники кожного компонента готовності (особливо рефлексивного), що посилило б прозорість процедури оцінювання та спростило б відтворення методики іншими дослідниками.

Водночас зазначимо, що наведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження та не знижують його наукової новизни, теоретичної і практичної значущості.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». На підставі аналізу поданої роботи можемо твердити, що дисертація Чжан Цзін «Формування міжкультурної комунікації майбутніх викладачів іноземної мови засобами ресурсу Інтернет» є кваліфікаційною науковою працею, завершеною, самостійно виконаною і заслуговує на позитивну оцінку. Вона відповідає вимогам «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової освіти про присудження доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент –
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри інформаційних
технологій і програмування
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

Леся МАКАРЕНКО

Підпис зав. канцелярією Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
«04» 02 2026 р.